

Rány čistím rýžákem

Knihu Najděte si svého marťana právě objevil chorvatský trh. Marek Herman z toho měl radost, méně už pak z chorvatské novinářky, jež mu kladla podivné otázky, na které neměl co odpovědět. Při našem rozhovoru jsem se však nakonec otázkami příliš zatěžovat nemusela. Zpovídaný totiž, když už spustí, otázky nepotřebuje. Co budete při čtení rozhovoru s pedagogem a spisovatelem Markem Hermanem potřebovat vy, to je odvaha. Servítky si rozhodně nebere – pánové a dámy, učitelé, připravte se, jedeme z kopce.

TEXT: GABRIELA JURÁNKOVÁ, FOTO: MICHAL SVÁČEK A ARCHIV AUTORA

Přečetla jsem vaši novinku Máma není služka, máma je dáma. A mám pár otázek. Opravdu s vaší paní hrajete hru na „Ano, pane“ a „Ano, paní“, kdy vždy na střídačku jeden den jeden z vás odpovídá na vše kladně?

Ano, hrajeme, ale jenom občas. Byla to samozřejmě trochu nadsázka. Častěji hrajeme jinou hru, jmenuje se „Takže nemáš?“. Vznikla z reálné situace mého kamaráda. Ten má ženu, a když ji v něčem nevychází zrovna vstříc, konfrontuje ho otázkou: „Takže ty mě nemáš

rád?!“ Zeptá se ho: „Zatopíš v krbu?“ On řekne: „Ještě není taková zima.“ A ona kontruje: „Takže nemáš?“ Takhle občas blbneme taky a je to moc fajn, třeba když mi nechutná špenát a nechci ho jíst.

„Mít rád“ je logický posun vztahu z fáze „milovat“. Jak vnímáte schopnost párů překlenout se ze zamilovanosti do dlouhodobého vztahu? Je asi stále dost těch, pro něž je buď varianta milovat, nebo ukončit a hledat jinde.

Existuje názor, že ti, kdo neustále potřebují být zaplavováni pocitem, že jsou milováni, jsou nejčastěji odmítané děti. Když dospějí, baží po věčné zamilovanosti. A ta, když odezní, mají pocit, že už to nějak není ono, a jdou o dům dál. Což je samozřejmě past, ve které uvíznete. Velkým úkolem každého vztahu je přetavit mileneckou lásku v partnerskou lásku. V oddanost. Takže musíte objevit a docenit takové věci, jako je zodpovědnost, respekt nebo spolehlivost. Úhelný kámen toho všeho je spolehlivost. Dlouho jsem to nechápal, že právě spolehlivost je ten klíč. Ale je. Dobrý chlap přijde, když je potřeba, udělá, co je potřeba, a udělá to dobře. A je v tom spolehlivý. Prostě udělá, co slíbil, protože jeho slovo něco znamená. A pak je tady ještě respekt. Tomu jsem taky zpočátku vůbec nerozuměl. Moje žena dělá práci, která ji strašně zatěžuje. A já jsem jí tu práci shazoval, protože mě ničilo, že se ničí. Prosím tě, k čemu to je? Že se na to nevykašleš. Až pak jsem pochopil, že jí má ráda. A tak

jsem si to kvůli ní přenastavil. Byla to fuška. Ale dneska znám všechny její spolupracovníky jménem, o všem si povídáme a jsou to dobré rozhovory. Chlap musí svou ženu respektovat, aby o ni mohl pečovat.

A nezavalovat ji nevyžádanými radami.

Jakmile začne žena o něčem mluvit, nám chlapům automaticky naskakují řešení, jak si s tím poradit. Dělá mi strašný problém rady nedávat.

Mně doma přijímat.

Jasně. (směje se) Mně v tom hodně pomáhají semináře, které lektoruju. Ty mě učí trpělivě poslouchat a nikomu rady nenutit. Když se ale zdržíte komentářů a jenom těm lidem fakt poctivě nasloucháte, tak jim skoro vždycky naskočí tzv. samočisticí mechanismus. To znamená, že si sami najdou způsob, jak si pomoci. A stejně je to i doma. Víím, že když se udržím, moje žena stejně ví, co dělat. Jenom mi to všechno potřebovala říct. A já to mám podobně. Povídání a naslouchání je jemné předivo vztahu. Když odejde prvotní bláznivá zamilovanost, jedna z věcí, která vám ve vztahu zůstane, je právě povídání. Je mi líto žen, které mají chlap, co nemluví. Nasytit partnera pozorností, to je něco, co vám vztah vždycky upevní. Být tam a poslouchat.

Dá se to použít i při výchově teenagera? Pubertáci jsou na nevyžádané rady snad ještě citlivější než partneři.

Puberta, to je, jako když dáte bábovku do trouby: už se můžete jenom dívat, protože těsto je hotové a děje se to. Já ale přesto věřím na poctivé, těžké rozhovory. Namísto každodenního napomínání, bručení a poučování. Takže když je zle, dělám „kongo“. Sedneme ke stolu, řešíme a je to tak trochu boj o život, protože já hartusím a nejsem k zastavení. Jako kluk jsem byl v nemocnici, měl jsem rozšmelcované koleno plné škváry. Doktor mi říká: „Tak co, jsi slečinka, anebo to uděláme po chlapsku?“ Špitnul jsem, že po chlapsku. A on vzal rýžák

V pubertě jde hlavně o respekt a ten začíná tím, že říkáme pravdu.

a koleno mi vyčistil tak, že se mi zatmělo. Dodneška si to pamatuju. Takže taky čistím rány rýžákem, neberu si servítky, pojmenuju věci tak, jak jsou. Žádné hovoření nebo náznaky náznaků. V pubertě jde hlavně o respekt a ten začíná tím, že říkáme pravdu. A ne ty přeslazené hovory převzdělaných rodičů směrem ke zpovykáným potomkům. K tomu ale potřebujete pevnou sílu. Vedle těžkých rozhovorů věřím i na pohodové rozhovory. Ty vás totiž vyživují. Takže spolu vaříme, povídáme, máme doma srandu, fakt se nasmějeme. Důležitá je ale rovnováha, myslím, že ji všichni hledáme. Takže čím větší bordel má dcera v pokojíku, tím větší respekt ode mě vyžaduje: to je moje území - respektujte ho. A já se to snažím pochopit a dát jí ho. Ale na druhé straně nedopustím přehnaný respekt. Jsem na to doslova alergický. Pětileté dítě kope mámu a přitom vykřikuje, že ji nenávidí a že je hnusná. A vedle ní stojí psycholog a ptá se, jaké má u toho ten malý pocity. To je přece absolutně mimo! V tom budu vždycky stará škola.

A už jste se rozparádil.

Myslíte? Problém je v tom, že to, co se dneska děje, je fakt nebezpečné. Máme se moc dobře a zatemňuje nám to rozum. Díky blahobytu jsme jako květinčky ve skleníku. Ale je to k životu? Jsme unudění a přečpaní, milujeme zábavu. Drtivá většina z nás vůbec nemusí řešit reálné problémy. A tak řešíme úplně prkotiny. Co jiného je gender? Co jiného je politická korektnost? Co jiného je úchylně přeopatrná komunikace ve školách? Učitel dítě drobně okřikne a rodiče z toho mají hysterický záchvat. Je to divné, ale nesmí se to říkat.

Nedávno jsem slyšela o problémech s náborů do řad policie. Dvačtiletí kluci, když už projdou fyzickými testy (a odpad je téměř poloviční), neprojdou testy psychologickými. Je to výsledek výchovy, kvůli níž se tady rozčilujete?

Příliš volná výchova je mor. Jen aby se náhodou našemu Milánkovi něco nestalo! Aby proboha někdo po něm něco nechtěl! Takže mu raději všechno dovolíme, a hlavně žádné povinnosti. Kluci pak nejsou zpevnění, ale spíše nejistí a úzkostní. Na hlavě to má komedii, z kapsy mu čouhá mobil a řeší akorát tak střílečky. Táta buď není, nebo je slabý jak čaj. Divíme se, že otcové nemají autoritu, ale kdo z dětí někdy viděl

Marek Herman (* 1965)

Externě přednáší na Univerzitě Palackého v Olomouci. Zaměřuje se na témata sebepoznání a výchovu dětí do šesti let. Velkou odezvu mají jeho semináře pro maminky a učitelky mateřských škol. V době, kdy pracoval pro T-Mobile, se stal jedním z duchovních otců tzv. dárcovské esemesky na podporu charity. Pracoval i pro společnost Philip Morris, Dr. Max, Tipsport, Sazka, Danone. Napsal bestseller Najděte si svého manžela. Při Nadaci Via založil fond Rachůnek, který povzbuzuje rodiče k používání zdravého selského rozumu při výchově dětí.

svého tátu třeba tvrdě fyzicky pracovat? A kdo z nich u toho musel pomáhat? Protože právě to je jeden ze zdrojů přirozené otcovské autority. V rodině pak všechno zůstane na matce, která to musí pevně držet v rukou, protože je to právě ona, kdo zajišťuje, aby rodina fungovala. Takže to valí, musí. Jinak by se to rozpadlo. Ale kluk nemá z čeho nychytat mužské vzorce, když rodinu řídí výhradně máma, že jo.

Lze nastavit v dnešní době výchovu tak, abychom kluky dobře vedli a přitom jim nemuseli vytvářet nějaké nepravděpodobné situace? To, že se tulíme ke konzumu, je fakt, ale válku asi kvůli lepší výchově přivolávat nebudeme...

Nejlepší je, když máma s tátou tvoří pevný pár. To znamená, že se mohou jeden na druhého spolehnout, když umějí zabrat a umějí si odpustit. Táta je dobrý, silný, poctivý chlap a své ženě projevuje respekt. A děti to vidí. Tyhle zdravé vzorce můžete masivně podpořit tím, když se odstěhujete pryč z města. Hlavně když jsou děti malé. Protože město je už svou podstatou permanentní zdroj úpl-

„Kluk nemá z čeho nachytat mužské vzorce, když rodinu řídí výhradně máma.“

ně zbytečných problémů. Když se nechcete stěhovat, nebo když to prostě není možné, zkuste aspoň všude hledat vesnické prvky. To znamená, aby děcka lítala co nejvíce venku, ať mají svoji smečku rovnáků, ať jsou kolem nich zvířata. Tím se přirozeně učí starat sami o sebe, učí se postarat o mladší sourozence, učí se držet pohromadě. A je skvělé, když můžou zažít širší rodinu, babi, dědu, sestřenky, bratrance. A taky když se naučí doma pomáhat, když mají odmala povinnosti. Pak pochopí, že aby bylo doma dobře, musí přispět. Tohle všechno jsou staré zdravé vzorce, které známe stovky, možná tisíce let. Ale město je zrušilo za padesát let. Rodiče chodí s dětma na způsobilé procházky, ve školce je pro změnu navlíknou do reflexních vest jako exoty. Odpoledne si pohrajou maximálně tak na oploceném eurohřišti, kde jim rodiče stojí věčně za zadkem. Když vyrostou, nappou je do pěti kroužků, matky začnou dělat taxikáře. A doma? Každý čučí do svého telefonu, televize nebo počítače. To přece není normální prostředí, to je cirkus. Co z toho asi tak může nakonec být? Pořádňý chlap? A jak by se to asi stalo?

Může do celého procesu nějak dobře zasáhnout i učitel?

Rozhodně může. A silně! Když je učitel zajímavý člověk, je pro dítě velkou inspirací. Dítě si totiž neustále stahuje aktualizace, a v tom je naděje. A dobrý učitel musí umět vytvořit bezpečné klima. Musí umět pracovat s pravidly. Za posledních sto tisíc let se v našem mozku nic nezměnilo, jako bychom pořád žili v mladší době kamenné. A tam platí: abychom mohli fungovat, musíme mít pravidla. Bez pravidel nic neulovíte. Pravidla jsou pro výchovu taková hvězda, co se nezdá. A máme problém. Kolik znáte učitelů, kteří jsou dobří a zajímaví lidé? Kteří pořád nade vše milují svůj obor a nenechali se otrávit poblázněnými rodiči a tou ne skutečnou byrokracií? A kteří umějí brilantně pracovat s pravidly? Já znám učitele, kteří jsou spíše zatavení, unavení a ubití. A na každé přednášce mě znova a znova zaskočí, jak někteří z nich nemají ani elementární znalosti, jak pracovat s pravidly. Neumějí ani ň.

V knize Máma není služka, máma je dáma si rozhodně servítky neberete. Jako češtinářku mě baví i vaše pojmosloví. Třeba pomojkání a chuchwalek. A taky píšete, že si fuláme do kapsy. O čem si teda fuláme?

Že prachy jsou to, co nás spasí. Že blahobyť je cíl života. Že dnešní po-

dobu rodiny je zdravá a v pořádku. Že když budeme používat ten odporný, uměle korektní jazyk, tak že všechno bude úžasné a růžové. A taky že nějak přežijeme plundrování planety. V těchhle věcech si strašně lžeme.

Vy jste na začátku říkal, že hlavně výchova kluků je špatně. Ale nemůžou být na vině částečně i ženy, které nechtějí být ženami v klasickém slova smyslu?

Ano, na scénu vstupuje silná žena, která se chce realizovat a má pocit, že jí v tom rodina nespravedlivě brání. Já to do značné míry chápu, protože svět ještě nikdy nebyl tak zajímavý, jako je dneska. Můžete se vzdělávat, můžete cestovat, můžete mít zajímavou práci, můžete si plnit sny. Nikdy v celé historii našeho vývoje jsme se neměli tak dobře a neměli takové možnosti. Žena nikdy neměla takové možnosti! A teď k vám někdo přijde a začne vám tvrdit, že byste měla být tři roky s dítětem na mateřské, že tak je to správně. Je to, jako by vám někdo strčil pod zadek granát a vytáhl pojistku.

Co s tím?

Dvacáté století označujeme jako století selhání otců. Takže ano, máme más-

lo na hlavě. A náš velký úkol je domluvit se s našimi ženami, jak v rodině fungovat, aby to bylo pro oba fér. Aby naše děti do tří let dostaly to, co nejvíc potřebují: spokojenou mámu, která svoje dítě zabalí do něhy a vykoupe ve své přízni. A aby u toho nezůstala opuštěná, zrazená a nedělala svojí rodinné služku. Abychom my chlapi uměli pro svoje ženy být spolehlivou oporou. Ženy za posledních sto padesát let udělaly neuvěřitelný pokrok a obdivuhodně rozvinuly svoji mužskou stránku. Jsou z vás manažerky, právničky, lékařky, jedete jak pily. Teď je řada ještě na nás. Já jako chlap v sobě musím objevit svoji ženskou stránku a rozvinout v sobě citlivost, něhu a poctivý respekt. Ale musím u toho zůstat silným chlapem. Jen tak se pro ženu můžu stát rovnocenným partnerem.

To jsme se krásně vrátili k úvodnímu respektu. Kruh se tedy uzavřel. Ještě bych potřebovala poradit s tréninkem houževnatosti. Trochu se nám kvůli covidu rozpadají zdánlivé jistoty, neumíme reagovat na změny, hrouť se nám plány a my s nimi. Jde to ve škole doučit?

Všechny důležité věci se učíme v rodině. Proto rodinu máme. Myslet si,

že vás ve škole naučí něco, co jste nevládli doma, je bláhovost. Ale určitá naděje tu je. Funguje to tak, že když se něco nenaučíte v době, kdy se to máte naučit, když minete tzv. okno příležitosti, dostanete šanci ještě o okno později. Ono se znovu otevře. Už sice ne tak doširoka, ale otevře. Anebo pak ještě o fázi později. Ale vždycky už to půjde o něco méně a hůř. Takže v určité fázi přijdete na řadu i vy, učitelé. Jako inspirace. To, jak žijete, jak se vám v osobním životě daří, to se projevuje v každé buňce vašeho těla. To si z vás děcka vezmou. Takže i houževnatost lze takto okopírovat. Ale musíme s nimi mluvit přímo a otevřeně, ne tím přeopatrným jazykem, když se všichni furt donekonečna ujišťují, že mají práva a pocity a mezitím skutek utek. Houževnatost budete u dětí taky přirozeně posilovat tím, že je budete zatěžovat a že po nich budete něco požadovat. Náročnost učitele je něco jako zázrak. A když jim u toho dáte pravdivou a přesnou zpětnou vazbu, tak vydrží a porostou. Dalším přirozeným způsobem, jak rozvinout houževnatost u dětí, je to, že se s nimi budete chodit učit ven. Být venku je dálnice k odolnosti a houževnatosti. Víte, proč se dneska s dětmi nechodí ve vyučování ven? Protože přece mají v rozvrhu ty pětáctyřicetiminutové hodiny, při kterých se to nedá stihnout. A víte, kdo školám brání, aby se ty hodiny spojily? Nikdo.

Jakou zkušenost máte se svými studenty vy?

Jak kdy. Třeba dálkaři jsou skvělí, to je fakt radost! Ale mladí, ti, co jsou na denním studiu, jsou na můj vkus moc povoleni. Jsou děsně v pohodě, jen po nich nesmíte chtít, aby zabrali. Pak je zle. Pomalu si zvykám, že je musím na začátku detoxikovat od těch jejich návyků a pitomostí, co nosí v hlavě. Jeden přijde v klidu do výuky o půl hodiny později, jako by se nechumelilo. On má totiž svoje práva. Druhý má na hlavě „heč já mám dredy“, a tím pádem se tváří, že je osobnost. Moc toho neví,

Pětileté dítě kope mámu a přitom vykřikuje, že ji nenávidí a že je hnusná. A vedle stojí psycholog a ptá se, jaké má u toho ten malý pocity.

ale samozřejmě má na všechno názor. Třetí má na rameni hadičku, která vede do lahve, co má celou dobu v batůžku na zádech, to aby mohl dodržovat pitný režim. Proboha! Probudte se! Jste vůbec schopní zabrat? Já totiž na blbosti nemám čas! Ale když si dáte tu práci, tak se s nimi ještě mluvit dá. Ale ten posun k pohodlnosti a zábavě, k takové naivní a lehce povýšené bohorovnosti, to je opravdu masakr.

No dobře, ale to, co popisujete, není charakteristika běžného učitele na českých školách. Jsou tam sice tací, ale rozhodně nepřevažují.

Vím. Přiznám se vám, že jsem před třemi roky přestal jezdit přednášet do sboroven. Odmítám dělat věci, které nemají smysl. To, co jsem tam zažíval, byla katastrofa. Jeden den říkáte věci na přednášce pro širokou veřejnost, v sále pro dvě stě lidí je narváno k prasknutí a jste tam o tři čtvrtě hodiny dýl, při odchodu ještě uvíznete v pěti skupinkách, protože se horlivě diskutuje. Druhý den ve stejném městě říkáte stejné věci učitelům ve sborovně a je tam mrtvolné ticho. Vepředu sedí pět šest nadšenců, ale zbytek na vás akorát otráveně civí a čeká, kdy to skončí, protože ve čtvrt na dvě je kuře s rýží. Když chcete vést odbornou debatu, nemáte s kým. Učitelé jsou většinou unavení, vyčerpaní, rezignovaní: co ty nám tady budeš vykládat. Priorita jsou pohodlné přezůvky, kafe, pak ten oběd a domů. Akorát se to mezitím nějak musí vydržet s těma fakanama. Děkuji, nechci.

To je moc hezký konec do učitelského časopisu.

Souhlasím! (smích) Jsem rád, když učitelé, kteří opravdu chtějí, přijedou za mnou na dílnu a pak makáme. Špičkových učitelů je tak dvacet procent, ostatní se z různých důvodů jenom vezou. A velký, ale fakt velký problém jsou pedagogické fakulty, tam to všechno začíná. Zaplavují studenty naprosto nepoužitelnými informacemi, bazírují na nesmyslných definicích a ještě se u toho tváří, že jsou mistři světa. Oni vás na pedagogické fakultě nenaučí učit, to je přece úplný bláznec! Jsou výjimky, třeba fakulta v Českých Budějovicích, tam bych šel studovat hned. Znáám studentku, která bydlí v Ostravě a mohla by do školy jezdit tramvají, ale ona si vybrala Budějovice, předškolní pedagogiku. To je ale naprostá výjimka. Většina pedagogických fakult je akorát ohňostroj marnosti.